ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 5ης Απριλίου 2011 *

Στην υπόθεση C-424/09,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, την οποία υπέβαλε το Συμβούλιο της Επικρατείας (Ελλάδα) με απόφαση της 29ης Ιουνίου 2009, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 28 Οκτωβρίου 2009, στο πλαίσιο της δίκης

Χριστίνα Ιωάννη Τόκη

κατά

Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους B. Σκουρή, Πρόεδρο, A. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, K. Schiemann (εισηγητή), J.-J. Kasel και D. Šváby, προέδρους τμήματος, R. Silva de Lapuerta, E. Juhász, Γ. Αρέστη, M. Safjan και M. Berger, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ελληνική.

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi
γραμματέας: L. Hewlett, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 12ης Οκτωβρίου 2010,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Χ. Τόκη, εκπροσωπούμενη από τον Θ. Γεωργόπουλο, δικηγόρο,

— η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την Ε. Σκανδάλου,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους Γ. Ζαββό και H. Støvlbæk,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα ο οποίος ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 30ής Νοεμβρίου 2010,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνωρίσεως των διπλωμάτων

τριτοβάθμιας εκπαιδεύσεως που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διαρκείας τριών ετών (ΕΕ 1989, L 19, σ. 16), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2001/19/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 2001 (ΕΕ L 206, σ. 1, στο εξής: οδηγία 89/48).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Χ. Τόκη, κατόχου ορισμένων τίτλων στον τομέα της μηχανικής περιβάλλοντος οι οποίοι εκτήθησαν στο Ηνωμένο Βασίλειο, και του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, με αντικείμενο πράξεις του Συμβουλίου Αναγνωρίσεως Επαγγελματικής Ισοτιμίας Τίτλων Τριτοβάθμιας Εκπαιδεύσεως με τις οποίες δεν επετράπη στη Χ. Τόκη η εκ μέρους της άσκηση στην Ελλάδα του επαγγέλματος της μηχανικού περιβάλλοντος.

Το νομικό πλαίσιο

Η κανονιστική ρύθμιση της Ενώσεως

3 Όπως προκύπτει από την τρίτη και την τέταρτη αιτιολογική σκέψη της, η οδηγία 89/48 έχει ως αντικείμενο την εφαρμογή ενός γενικού συστήματος αναγνωρίσεως των διπλωμάτων σκοπούντος στη διευκόλυνση της εκ μέρους των Ευρωπαίων πολιτών ασκήσεως όλων των επαγγελματικών δραστηριοτήτων για τις οποίες απαιτείται, εντός του κράτους μέλους υποδοχής, η κατοχή διπλώματος μεταδευτεροβάθμιας εκπαιδεύσεως, εφόσον οι πολίτες αυτοί κατέχουν διπλώματα τα οποία τους προετοιμάζουν για τις δραστηριότητες αυτές, πιστοποιούν την ολοκλήρωση τριετούς τουλάχιστον κύκλου σπουδών και έχουν χορηγηθεί εντός άλλου κράτους μέλους.

4 Δυνάμει της πέμπτης και της δέκατης αιτιολογικής σκέψεως της ανωτέρω οδηγίας, τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια να ορίζουν το ελάχιστο επίπεδο των αναγκαίων προσόντων, ούτως ώστε να εγγυώνται την ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχονται στο έδαφός τους, όσον αφορά τα επαγγέλματα, για την άσκηση των οποίων η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν προσδιόρισε ένα τέτοιο επίπεδο, σκοπός δε του γενικού συστήματος αναγνωρίσεως των διπλωμάτων δεν είναι η τροποποίηση των επαγγελματικών κανόνων, συμπεριλαμβανομένων των δεοντολογικών, που ισχύουν για κάθε πρόσωπο το οποίο ασκεί επάγγελμα στο έδαφος κράτους μέλους.

5 Κατά το άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, αυτής, η οδηγία 89/48 εφαρμόζεται στους υπηκόους κράτους μέλους οι οποίοι επιθυμούν να ασκήσουν σε άλλο κράτος μέλος «νομοθετικώς κατοχυρωμένο επάγγελμα».

6 Κατά τον περιλαμβανόμενο στο άρθρο 1, στοιχείο γ΄, της οδηγίας 89/48 ορισμό, ως «νομοθετικώς κατοχυρωμένο επάγγελμα» νοείται η δραστηριότητα ή το σύνολο των νομοθετικώς κατοχυρωμένων επαγγελματικών δραστηριοτήτων οι οποίες αποτελούν το επάγγελμα αυτό σε ένα κράτος μέλος.

7 Κατά το άρθρο 1, στοιχείο δ΄, της οδηγίας, νοείται, για τους σκοπούς της, ως:

«νομοθετικώς κατοχυρωμένη επαγγελματική δραστηριότητα, η επαγγελματική δραστηριότητα για την πρόσβαση στην οποία, την [άσκησή της ή τον τρόπο ασκήσεώς της] εντός κράτους μέλους απαιτείται, αμέσως ή εμμέσως, βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων, η κατοχή διπλώματος. Τρόπους ασκήσεως μιας νομοθετικά κατοχυρωμένης επαγγελματικής δραστηριότητας συνιστούν ιδίως:

— η [άσκηση] δραστηριότητας υπό επαγγελματικό τίτλο, εφόσον η χρήση του τίτλου αυτού επιτρέπεται μόνον στους έχοντες δίπλωμα το οποίο καθορίζεται από νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις,

— στον τομέα της υγείας, η [άσκηση] επαγγελματικής δραστηριότητας, εφόσον, για την επ' αμοιβή άσκηση της δραστηριότητας αυτής ή/και την επιστροφή των ιατρικών δαπανών, απαιτείται η κατοχή διπλώματος σύμφωνα με το εθνικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως.

[Οσάκις] δεν εφαρμόζεται το πρώτο εδάφιο, εξομοιώνεται προς νομοθετικώς κατοχυρωμένη επαγγελματική δραστηριότητα η επαγγελματική δραστηριότητα των μελών ενώσεως ή οργανώσεως, κύριος στόχος των οποίων είναι η προαγωγή και η διατήρηση της στάθμης του οικείου επαγγέλματος σε υψηλά επίπεδα, και οι οποίες, για την επίτευξη του στόχου αυτού, τυγχάνουν αναγνωρίσεως υπό ειδική μορφή σε κράτος μέλος και

— χορηγούν στα μέλη τους δίπλωμα,

— υποβάλλουν τα μέλη τους σε επαγγελματικούς κανόνες τους οποίους θεσπίζουν οι ίδιες, και

— παρέχουν σ' αυτά το δικαίωμα να κάνουν χρήση τίτλου ή συντομογραφίας ή ιδιότητας που αντιστοιχεί προς αυτό το δίπλωμα.

Ως παράρτημα περιλαμβάνεται ενδεικτικός κατάλογος των ενώσεων ή οργανώσεων που πληρούν τους όρους του δεύτερου εδαφίου κατά την έκδοση της παρούσας οδηγίας. Όταν κράτος μέλος αναγνωρίζει μια ένωση ή οργάνωση, σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο, ενημερώνει σχετικά την Επιτροπή η οποία δημοσιεύει την πληροφορία αυτή στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*».

8 Στον μνημονευόμενο στο άρθρο 1, στοιχείο δ', τρίτο εδάφιο, της οδηγίας 89/48 κατάλογο περιλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, και το «Engineering Council».

9 Για τους σκοπούς της οδηγίας, η οριζόμενη στο άρθρο 1, στοιχείο ε΄, αυτής έννοια της «επαγγελματικής πείρας» είναι η «πραγματική και [νόμιμη] άσκηση του οικείου επαγγέλματος εντός κράτους μέλους».

10 Το άρθρο 3 της οδηγίας 89/48 προβλέπει:

«Όταν, στο κράτος μέλος υποδοχής, η πρόσβαση σε νομοθετικώς κατοχυρωμένο επάγγελμα ή η [άσκησή] του προϋποθέτει την κατοχή διπλώματος, η αρμόδια αρχή δεν μπορεί να αρνείται σε υπήκοο κράτους μέλους την πρόσβαση στο επάγγελμα αυτό ή την [άσκησή] του, υπό τους ίδιους όρους με τους ημεδαπούς, επικαλούμενη την έλλειψη προσόντων:

α) αν ο αιτών κατέχει το δίπλωμα που επιβάλλεται από άλλο κράτος μέλος για την πρόσβαση στο εν λόγω επάγγελμα ή την [άσκησή] του στο έδαφός του και το οποίο έχει ληφθεί σε ένα κράτος μέλος, ή

β) αν ο αιτών έχει [ασκήσει] το επάγγελμα αυτό με πλήρη απασχόληση επί δύο έτη κατά τη διάρκεια των δέκα τελευταίων ετών σε άλλο κράτος μέλος που δεν κατοχυρώνει νομοθετικά αυτό το επάγγελμα, κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο γ΄, και του άρθρου 1, στοιχείο δ΄, πρώτο εδάφιο, και έχει αποκτήσει έναν ή περισσότερους τίτλους εκπαιδεύσεως:

— που έχουν χορηγηθεί από αρμόδια αρχή κράτους μέλους, η οποία έχει οριστεί σύμφωνα με τις νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις του κράτους αυτού,

— από τους οποίους προκύπτει ότι ο κάτοχός τους παρακολούθησε με επιτυχία κύκλο σπουδών μετά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, διαρκείας τουλάχιστον τριών ετών, ή ισοδύναμης διαρκείας με ελαστική παρακολούθηση, σε πανεπιστήμιο ή ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα ή άλλο ίδρυμα του αυτού εκπαιδευτικού επιπέδου ενός κράτους μέλους και, ενδεχομένως, ότι παρακολούθησε με επιτυχία την επαγγελματική εκπαίδευση που απαιτείται επιπλέον του κύκλου σπουδών μετά τη δευτεροβάθμια, και

— που προετοίμασαν τον αιτούντα για την [άσκηση] του εν λόγω επαγγέλματος.

[Πάντως], τα κατά το πρώτο εδάφιο δύο έτη επαγγελματικής πείρας δεν είναι υποχρεωτικά όταν ο ή οι τίτλοι εκπαιδεύσεως τους οποίους κατέχει ο αιτών και στους οποίους αναφέρεται το παρόν σημείο πιστοποιούν νομοθετικώς κατοχυρωμένη εκπαίδευση.

Εξομοιώνεται με τον κατά το πρώτο εδάφιο τίτλο εκπαιδεύσεως οποιοσδήποτε τίτλος ή το σύνολο τίτλων που έχει χορηγήσει αρμόδια αρχή εντός κράτους μέλους εφόσον πιστοποιεί εκπαίδευση κτηθείσα εντός της Κοινότητας και αναγνωριζόμενη από το οικείο κράτος μέλος ως εκπαίδευση ισοδύναμου επιπέδου, υπό την προϋπόθεση ότι η αναγνώριση αυτή έχει κοινοποιηθεί στα άλλα κράτη μέλη και στην Επιτροπή.»

11 Το άρθρο 3 της οδηγίας 89/48 δεν θίγει, πάντως, την κατά το άρθρο 4 αυτής ευχέρεια του κράτους μέλους υποδοχής να απαιτεί από τον αιτούντα, σε ορισμένες συγκεκριμένες περιπτώσεις, να αποδεικνύει ότι διαθέτει επαγγελματική πείρα συγκεκριμένης διαρκείας, ότι έχει πραγματοποιήσει πρακτική άσκηση προσαρμογής επί τρία έτη κατ' ανώτατο όριο ή ότι έχει υποστεί δοκιμασία επαρκείας.

Η εθνική κανονιστική ρύθμιση

12 Οι διατάξεις του προεδρικού διατάγματος 165/2000, της 28ης Ιουνίου 2000 (ΦΕΚ Α΄ 149/28.6.2000), όπως τροποποιήθηκε με τα προεδρικά διατάγματα 373/2001, της 22ας Οκτωβρίου 2001 (ΦΕΚ Α΄ 251), και 385/2002, της 23ης Δεκεμβρίου 2002 (ΦΕΚ Α΄ 334, στο εξής: διάταγμα 165/2000), σκοπούν στη μεταφορά της οδηγίας 89/48 στην ελληνική έννομη τάξη.

13 Το άρθρο 2, παράγραφοι 3 και 4, του διατάγματος 165/2000 δίδει, υπό όρους ταυτόσημους προς εκείνους της οδηγίας 89/48, τον ορισμό του νομοθετικώς κατοχυρωμένου επαγγέλματος, της νομοθετικώς κατοχυρωμένης επαγγελματικής δραστηριότητας και της επαγγελματικής δραστηριότητας που εξομοιώνεται προς νομοθετικώς κατοχυρωμένη επαγγελματική δραστηριότητα. Πάντως, όσον αφορά τον προβλεπόμενο στον άρθρο 3 της οδηγίας 89/48 μηχανισμό αναγνωρίσεως, το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β΄, του εν λόγω διατάγματος ορίζει ότι, «εάν η πρόσβαση σε νομοθετικά ρυθμιζόμενο επάγγελμα ή η άσκησή του στην Ελλάδα προϋποθέτει την κατοχή διπλώματος του άρθρου 2, το Συμβούλιο του άρθρου 10 του παρόντος διατάγματος δεν δύναται να αρνείται σε υπήκοο κράτους μέλους την πρόσβαση στο επάγγελμα αυτό ή την άσκησή του, υπό τους ίδιους όρους με τους ημεδαπούς, επικαλούμενο την έλλειψη προσόντων, εφόσον ο αιτών: [...] έχει ασκήσει το επάγγελμα αυτό με πλήρη απασχόληση επί δύο έτη κατά τη διάρκεια των δέκα τελευταίων ετών σε άλλο κράτος μέλος που δεν ρυθμίζει νομοθετικά το επάγγελμα αυτό, κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφοι 3 και 4, του παρόντος διατάγματος [...]».

14 Υπό την έννοια αυτή, όταν πρόκειται για τις περιπτώσεις εκείνες όπου αποκλείεται η εφαρμογή του μηχανισμού αναγνωρίσεως τον οποίο προβλέπει, η ως άνω εθνική διάταξη παραπέμπει, πέραν της αντιστοιχούσας στο άρθρο 1, στοιχείο γ΄, της οδηγίας 89/48 διατάξεως, στις διατάξεις οι οποίες αντιστοιχούν σε ολόκληρο το άρθρο 1, στοιχείο δ΄, της ίδιας οδηγίας. Η διατύπωση αυτή έχει ως αποτέλεσμα να αποκλείεται η εφαρμογή του οικείου μηχανισμού αναγνωρίσεως όταν ο ενδιαφερόμενος προέρχεται από κράτος μέλος εντός του οποίου η άσκηση του επίδικου επαγγέλματος ρυθμίζεται νομοθετικώς διά των αναγνωριζομένων από το εν λόγω κράτος μέλος οργανώσεων ιδιωτικού δικαίου, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1, στοιχείο δ΄, δεύτερο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

15 Η Χ. Τόκη, ελληνικής ιθαγενείας, είναι κάτοχος του διπλώματος «Bachelor of Engineering», καθώς και του διπλώματος «Master of Science» στον τομέα της μηχανικής περιβάλλοντος, τα οποία της απονεμήθηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο, από το Sheffield Hallam το 1997 και από το πανεπιστήμιο Portsmouth το 1998 αντιστοίχως. Από 1ης Σεπτεμβρίου 1999 η Χ. Τόκη προσελήφθη από το δεύτερο πανεπιστήμιο ως ερευνήτρια. Εργάσθηκε εκεί στο τμήμα πολιτικών μηχανικών μέχρι τις 31 Αυγούστου 2002. Μεταξύ των ασκηθεισών από τη Χ. Τόκη δραστηριοτήτων περιλαμβάνονταν, πέραν του γενικού ερευνητικού έργου, η επιβοήθηση του έργου των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών, καθώς και η αποτίμηση της αποτελεσματικής αποδόσεως μιας πρωτοποριακής μεθόδου επεξεργασίας αποβλήτων σε συνεργασία με ιδιωτική επιχείρηση ειδικευόμενη στις τεχνολογίες του οικείου τομέα.

16 Στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι ασκούμενες στο πλαίσιο του επαγγέλματος του μηχανικού δραστηριότητες ρυθμίζονται νομοθετικώς από το Engineering Council, το οποίο μνημονεύεται ρητώς στον προβλεπόμενο στο άρθρο 1, στοιχείο δ΄, τρίτο εδάφιο, της οδηγίας 89/48 κατάλογο. Η ιδιότητα του μέλους της εν λόγω οργανώσεως δεν είναι υποχρεωτική για την άσκηση του επαγγέλματος του μηχανικού, αλλά μεγάλο μέρος των επαγγελματιών του οικείου τομέα είναι μέλη της οργανώσεως και υπόκεινται αυτοβούλως στην καταρτιζόμενη από την ίδια κανονιστική ρύθμιση. Η Χ. Τόκη ενεγράφη ως ασκουμένη στο μητρώο του Engineering Council, χωρίς, πάντως, να καταστεί μεταγενεστέρως πλήρες μέλος αυτού («Chartered Engineer»). Εξάλλου, ενεγράφη και στο Chartered Institution of Water and Environmental Management με την ιδιότητα της πτυχιούχου («graduate»).

17 Δεδομένου ότι το επάγγελμα του μηχανικού περιβάλλοντος κατοχυρώνεται νομοθετικώς στην Ελλάδα, η Χ. Τόκη υπέβαλε αίτηση προκειμένου να της αναγνωριστεί το δικαίωμα ασκήσεως στη χώρα αυτή του ως άνω επαγγέλματος, επικαλούμενη συναφώς τα κτηθέντα στο Ηνωμένο Βασίλειο τυπικά προσόντα και την κτηθείσα στο ως άνω κράτος μέλος επαγγελματική πείρα. Η αίτησή της απερρίφθη με πράξη του Συμβουλίου Αναγνωρίσεως Επαγγελματικής Ισοτιμίας Τίτλων Τριτοβάθμιας Εκπαιδεύσεως της 12ης Απριλίου 2005, με το αιτιολογικό ότι η Χ. Τόκη δεν ήταν κάτοχος διπλώματος μηχανικού στο Ηνωμένο Βασίλειο, καθόσον δεν είναι πλήρες μέλος του Engineering Council και δεν διαθέτει τον τίτλο του «Chartered Engineer», οπότε και

αδυνατούσε να υπαχθεί στον αναγνωριζόμενο με το άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α΄, της οδηγίας 89/48 μηχανισμό αναγνωρίσεως.

18 Η Χ. Τόκη προσέφυγε κατά της απορριπτικής αποφάσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ισχυριζόμενη ότι η αίτησή της είχε απορριφθεί παρανόμως με βάση τις διατάξεις του διατάγματος 165/2000, αντικείμενο των οποίων είναι η μεταφορά στην εσωτερική έννομη τάξη του άρθρου 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α΄, της οδηγίας 89/48, ήτοι του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο α΄, του εν λόγω διατάγματος, ενώ η αίτηση αυτή θα έπρεπε να εξεταστεί με βάση τις διατάξεις του διατάγματος οι οποίες αφορούν τη μεταφορά του άρθρου 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β΄, της εν λόγω οδηγίας, ήτοι του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο β΄, του διατάγματος 165/2000, δοθέντος ότι, αφενός, το επάγγελμα του μηχανικού περιβάλλοντος δεν κατοχυρώνεται νομοθετικώς στο Ηνωμένο Βασίλειο και, αφετέρου, η Χ. Τόκη διέθετε τους απαιτούμενους τίτλους καθώς και τριετή επαγγελματική πείρα εντός του οικείου κράτους μέλους κατά τη διάρκεια των δέκα τελευταίων ετών.

19 Κατά το αιτούν δικαστήριο, η απόρριψη της αιτήσεως της Χ. Τόκη συνάδει προς τους θεσπισθέντες με τις διατάξεις του διατάγματος 165/2000 κανόνες, οι οποίοι αποκλείουν, όπως ήδη προεξετέθη στις σκέψεις 13 και 14 της παρούσας αποφάσεως, την εφαρμογή του κατά το άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β΄, της οδηγίας 89/48 μηχανισμού αναγνωρίσεως όταν το επίδικο επάγγελμα είναι νομοθετικώς κατοχυρωμένο εντός του κράτους μέλους προελεύσεως ή εξομοιώνεται εκεί με νομοθετικώς κατοχυρωμένη επαγγελματική δραστηριότητα κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο δ΄, δεύτερο εδάφιο, της ιδίας οδηγίας.

20 Προσκρούοντας σε δυσχέρειες ερμηνείας της οδηγίας 89/48, το Συμβούλιο της Επικρατείας αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Κατά την έννοια της διατάξεως του άρθρου 3, [πρώτο εδάφιο,] στοιχείο β΄, της οδηγίας 89/48 […] ο μηχανισμός αναγνωρίσεως που προβλέπει η εν λόγω διάταξη

εφαρμόζεται στις περιπτώσεις κατά τις οποίες στο κράτος μέλος προελεύσεως το επίμαχο επάγγελμα είναι νομοθετικώς κατοχυρωμένο υπό την έννοια που δίδεται στον όρο αυτό από την διάταξη του άρθρου 1, στοιχείο δ΄, δεύτερο εδάφιο της οδηγίας, ο δε ενδιαφερόμενος δεν είναι πλήρες μέλος ενώσεως ή οργανώσεως που πληροί τους όρους του ανωτέρω εδαφίου;

2) Κατά την έννοια της διατάξεως του άρθρου 3, [πρώτο εδάφιο,] στοιχείο β΄, της οδηγίας 89/48 […], ως άσκηση επαγγέλματος με πλήρη απασχόληση στο κράτος μέλος προελεύσεως νοείται η άσκηση αυτού τούτου του επαγγέλματος, για την χορήγηση αδείας ασκήσεως του οποίου υποβάλλεται στο κράτος μέλος υποδοχής αίτηση κατ' επίκληση της οδηγίας 89/48[…] πραγματοποιηθείσα υπό την ιδιότητα του ελεύθερου επαγγελματία ή του μισθωτού, ή μπορεί να νοηθεί και η ενασχόληση με ερευνητική εργασία σε συναφές προς το επάγγελμα επιστημονικό πεδίο παρασχεθείσα σε μη κερδοσκοπικό, κατ' αρχήν, ίδρυμα;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

21 Όσον αφορά το αντίστοιχο πεδίο εφαρμογής των δύο προβλεπόμενων στο άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχεία α΄ και β΄, της οδηγίας 89/48 μηχανισμών αναγνωρίσεως, το Δικαστήριο έχει κρίνει ήδη ότι, όπως προκύπτει από την οικονομία του εν λόγω άρθρου 3, κατ' αρχήν, μπορεί να εφαρμοστεί μόνον ο ένας εκ των δύο αυτών μηχανισμών επί συγκεκριμένου πραγματικού πλαισίου (απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2006, C-149/05, Price, Συλλογή 2006, σ. I-7691, σκέψη 36).

22 Το πρώτο από τα υποβληθέντα εκ μέρους του αιτούντος δικαστηρίου ερωτήματα ανάγεται στην ιδιάζουσα κατάσταση στην οποία αναφέρεται το άρθρο 1, στοιχείο δ΄, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48 και η οποία είναι διαδεδομένη κυρίως στην Ιρλανδία αλλά και στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπου το επίδικο επάγγελμα δεν ρυθμίζεται νομοθετικώς, κατά την έννοια του πρώτου εδαφίου της ιδίας διατάξεως, από το κράτος μέλος προελεύσεως, πλην όμως ασκείται συχνά στην πράξη από τα μέλη ιδιωτικής ενώσεως ή οργανώσεως αναγνωριζόμενης στο οικείο κράτος μέλος υπό ειδική μορφή και υπάγουσας τα μέλη αυτά σε συγκεκριμένη κανονιστική ρύθμιση.

23 Όπως προκύπτει συναφώς από το άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχεία α΄ και β΄, της οδηγίας 89/48, ο προβλεπόμενος στο ως άνω πρώτο εδάφιο, στοιχείο β΄, μηχανισμός δύναται αυτός και μόνον να εφαρμόζεται στα εμπίπτοντα στο άρθρο 1, στοιχείο δ΄, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48 επαγγέλματα. Αφενός, τα μέλη ενώσεως ή οργανώσεως, κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο δ΄, δεύτερο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας, αναμφισβήτητα δεν κατέχουν δίπλωμα που «[απαιτείται] από άλλο κράτος μέλος» για την πρόσβαση σε συγκεκριμένο επάγγελμα, όπως επιτάσσει το εν λόγω άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α΄. Αφετέρου, με το ως άνω άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β΄, εξαιρούνται ρητώς από το πεδίο εφαρμογής του τα κατά το άρθρο 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο δ΄, επαγγέλματα, χωρίς όμως να αποκλείονται εκείνα στα οποία αναφέρεται το δεύτερο εδάφιο της ιδίας διατάξεως, επί των οποίων, ως εκ τούτου, εφαρμόζεται πλήρως.

24 Είναι βεβαίως αληθές ότι το άρθρο 1, στοιχείο δ΄, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48 προβλέπει ότι τα κατά την ως άνω διάταξη επαγγέλματα εξομοιώνονται προς τα νομοθετικώς κατοχυρωμένα επαγγέλματα όταν ασκούνται από μέλος της οικείας οργανώσεως ή της ενώσεως, πλην όμως, η ανωτέρω εξομοίωση δεν είναι πλήρης, όπως υπογραμμίζει στο σημείο 57 των προτάσεών του ο γενικός εισαγγελέας, και τα επαγγέλματα αυτά δεν συνιστούν νομοθετικώς κατοχυρωμένα επαγγέλματα, κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο γ΄, της οικείας οδηγίας. Επομένως, όσοι εκ των αιτούντων έχουν ασκήσει ένα τέτοιο επάγγελμα δεν δύνανται, σε αντίθεση προς ό,τι έχει κριθεί στις σκέψεις 45 και 47 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Price, να επικαλεστούν τον προβλεπόμενο στο άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α΄, αυτής μηχανισμό αναγνωρίσεως. Εξάλλου, αντιθέτως προς ό,τι φαίνεται να συνάγεται από τις σκέψεις 36, 45, 46 και 48 της εν λόγω αποφάσεως Price, επί επαγγέλματος εμπίπτοντος στο

άρθρο 1, στοιχείο δ΄, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48 είναι σαφές ότι τυγχάνει εφαρμογής ο προβλεπόμενος στο άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β΄, αυτής μηχανισμός αναγνωρίσεως.

25 Επομένως, ανεξαρτήτως του αν η Χ. Τόκη είναι πλήρες ή μη μέλος του Engineering Council, αποκλειστικώς εφαρμοστέος στην περίπτωσή της είναι ο προβλεπόμενος στο άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β΄, της οδηγίας 89/48 μηχανισμός, δοθέντος ότι η κατάστασή της δεν διέπεται από το άρθρο 1, στοιχείο γ΄, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας αυτής.

26 Κατόπιν τούτου, στο πρώτο ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι το άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β΄, της οδηγίας 89/48 έχει την έννοια ότι ο μηχανισμός αναγνωρίσεως τον οποίο αυτό προβλέπει εφαρμόζεται οσάκις το επίδικο επάγγελμα εμπίπτει, εντός του κράτους μέλους προελεύσεως, στο άρθρο 1, στοιχείο δ΄, δεύτερο εδάφιο, της ιδίας οδηγίας, ανεξαρτήτως του αν ο ενδιαφερόμενος είναι πλήρες ή μη μέλος της οικείας ενώσεως ή οργανώσεως.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

27 Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, ποια είναι τα κριτήρια που πρέπει να εφαρμοστούν προκειμένου να προσδιοριστεί αν η επαγγελματική πείρα, βάσει της οποίας ο αιτών δικαιολογεί αίτησή του προκειμένου να λάβει την έγκριση ασκήσεως νομοθετικώς ρυθμιζόμενου εντός του κράτους μέλους υποδοχής επαγγέλματος, πρέπει να ληφθεί υπόψη δυνάμει του άρθρου 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β΄, της οδηγίας 89/48.

28 Συναφώς, για τους σκοπούς της οδηγίας 89/48, κατά το άρθρο 1, στοιχείο ε΄, αυτής ως επαγγελματική πείρα νοείται η «πραγματική και [νόμιμη άσκηση του οικείου επαγγέλματος εντός κράτους μέλους]».

29 Για να δοθεί απάντηση επί του δευτέρου ερωτήματος, πρέπει, κατά πρώτον, να διευκρινιστεί το περιεχόμενο της εννοίας της αποτελεσματικής ασκήσεως ενός επαγγέλματος υπό το φως του προβλεπόμενου στο άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β΄, της οδηγίας 89/48 μηχανισμού αναγνωρίσεως, ακολούθως δε, κατά δεύτερον, να εξεταστεί υπό ποίες περιστάσεις το επάγγελμα με το οποίο συνδέεται η ως άνω πείρα εντός του κράτους μέλους προελεύσεως δύναται να εκληφθεί ως το ίδιο με εκείνο, για την άσκηση του οποίου ζητείται η έγκριση εντός του κράτους μέλους υποδοχής.

30 Η προβλεπόμενη στο άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β΄, της οδηγίας 89/48 προϋπόθεση, σύμφωνα με την οποία απαιτείται ο αιτών, ο οποίος προέρχεται από κράτος μέλος όπου δεν έχουν κατοχυρωθεί νομοθετικώς ούτε το επάγγελμα το οποίο ο ίδιος επιθυμεί να ασκήσει εντός άλλου κράτους μέλους ούτε η συναφής προς αυτό επαγγελματική κατάρτιση, δικαιολογεί κατ' ελάχιστον επαγγελματική πείρα δύο ετών, σκοπεί στο να παράσχει στο κράτος μέλος υποδοχής παρεμφερείς προς τις υφιστάμενες εγγυήσεις οσάκις είτε το επίδικο επάγγελμα είτε η προπαρασκευαστική για την άσκησή του επαγγελματική κατάρτιση κατοχυρώνονται νομοθετικώς εντός του κράτους μέλους προελεύσεως και εφαρμόζονται είτε το άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α΄, είτε το άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48.

31 Πράγματι, ελλείψει κανονιστικής ρυθμίσεως ενός επαγγέλματος εκ μέρους του κράτους, συγκεκριμένο ποιοτικό επίπεδο των παροχών στον οικείο επαγγελματικό τομέα εγγυώνται συνηθέστερα οι νόμοι της αγοράς, υπό την έννοια ότι μόνον τα μέλη του οικείου επαγγέλματος τα οποία διαθέτουν δεξιότητες ενός εκτιμώμενου ως επαρκούς από τους εργοδότες ή τους πελάτες επιπέδου είναι σε θέση να ασκούν το συγκεκριμένο επάγγελμα είτε ως μισθωτοί είτε ως ελεύθεροι επαγγελματίες κατά την προβλεπόμενη διετή χρονική περίοδο με πλήρη απασχόληση. Άρα, η ως άνω επιταγή ως προς τη συγκεκριμένη διάρκεια μιας επαγγελματικής πείρας αναφέρεται στην εν τοις πράγμασι δυνατότητα ασκήσεως του επίδικου επαγγέλματος, εκ μέρους του αιτούντος, εντός του κράτους μέλους προελεύσεως.

32 Αντιθέτως, η ως άνω επιταγή δεν μπορεί να εκληφθεί ως αφορώσα το συγκεκριμένο περιεχόμενο των επαγγελματικών τυπικών προσόντων του αιτούντος ούτε ως υποκαθιστώσα τα απαριθμούμενα λεπτομερώς στη σκέψη 11 της παρούσας αποφάσεως μέτρα αναπληρώσεως, όπως τα προβλεπόμενα στο άρθρο 4 της οδηγίας 89/48, τα οποία δύνανται να εφαρμοστούν, εν πάση περιπτώσει, και στην περίπτωση αιτούντος, όταν υφίστανται ουσιώδεις διαφορές μεταξύ της επαγγελματικής καταρτίσεως την οποία απέκτησε εντός του κράτους μέλους προελεύσεως και εκείνης η οποία απαιτείται συνήθως εντός του κράτους μέλους υποδοχής.

33 Όσον αφορά το πλαίσιο εντός του οποίου το επάγγελμα πρέπει να έχει ασκηθεί στο κράτος μέλος προελεύσεως, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, όπως επισήμανε στο σημείο 70 των προτάσεών του ο γενικός εισαγγελέας, αφενός, στερείται λυσιτελείας, για τους σκοπούς της εφαρμογής του προβλεπόμενου στην οδηγία 89/48 μηχανισμού αναγνωρίσεως, το ερώτημα εντός ποίας οργανωτικής και υπηρεσιακής δομής ο αιτών άσκησε το επάγγελμά του εντός του κράτους μέλους προελεύσεως και, αφετέρου, το γεγονός ότι ο εργοδότης του εντός του εν λόγω κράτους μέλους ήταν μη κερδοσκοπικός οργανισμός ουδεμία απολύτως επίδραση ασκεί επί της εφαρμογής του άρθρου 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β΄, της εν λόγω οδηγίας. Ομοίως, σύμφωνα με το γράμμα του, το άρθρο της 2, πρώτο εδάφιο, εφαρμόζεται επί όλων των υπηκόων κράτους μέλους οι οποίοι σκοπούν στην άσκηση νομοθετικώς κατοχυρωμένου επαγγέλματος «υπό την ιδιότητα του ελεύθερου επαγγελματία ή του μισθωτού» εντός άλλου κράτους μέλους, ενώ ουδεμία διάταξη της οδηγίας αναφέρει ότι συγκεκριμένο επάγγελμα, το οποίο ασκείται συνηθέστερα ως ελεύθερο επάγγελμα, πρέπει κατά προτίμηση να έχει ασκηθεί ως ελεύθερο επάγγελμα και όχι ως μισθωτή εργασία εντός του κράτους μέλους προελεύσεως προκειμένου να καταστεί εφικτό το να ληφθεί υπόψη η ούτως απαιτούμενη επαγγελματική πείρα.

34 Εξάλλου, μολονότι το άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β΄, της οδηγίας 89/48 απαιτεί το επίδικο επάγγελμα να ασκείται «με πλήρη απασχόληση» και το άρθρο 1, στοιχείο γ΄, της ιδίας οδηγίας δίδει τον ορισμό ενός νομοθετικώς ρυθμιζόμενου επαγγέλματος ως «[τη] δραστηριότητα ή το σύνολο των νομοθετικώς κατοχυρωμένων επαγγελματικών δραστηριοτήτων» στις οποίες συνίσταται το συγκεκριμένο επάγγελμα, εντούτοις, δεν μπορεί να απαιτείται, χωρίς τον κίνδυνο υπέρμετρου περιορισμού του προβλεπόμενου στο εν λόγω άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β΄, πεδίου εφαρμογής του μηχανισμού αναγνωρίσεως, ο αιτών να ασχολείται είτε πλήρως είτε αποκλειστικώς με το σύνολο των δραστηριοτήτων που εμπίπτουν στο επίδικο επάγγελμα προκειμένου να καταστεί εφικτό να ληφθεί υπόψη η πείρα του.

35 Υπό την έννοια αυτή, πρέπει να λογίζεται, για τους σκοπούς του άρθρου 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β΄, της οδηγίας 89/48, ότι αρκεί η προβαλλόμενη επαγγελματική πείρα να συνίσταται, στο πλαίσιο εργασίας με πλήρη απασχόληση, στη σταθερή και τακτική άσκηση δέσμης επαγγελματικών δραστηριοτήτων οι οποίες προσιδιάζουν στο οικείο επάγγελμα, χωρίς να απαιτείται να καλύπτει το σύνολο των εν λόγω δραστηριοτήτων.

36 Το ερώτημα ποιες είναι οι προσιδιάζουσες σε συγκεκριμένο επάγγελμα επαγγελματικές δραστηριότητες αποτελεί κυρίως ζήτημα αναγόμενο στα πραγματικά περιστατικά το οποίο θα πρέπει να επιλυθεί από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους υποδοχής, υπό τον έλεγχο των εθνικών δικαιοδοτικών οργάνων, ενδεχομένως δε προστρέχοντας στην αρωγή των αρχών του κράτους μέλους προελεύσεως. Εφόσον, όπως συμβαίνει στην υπόθεση της κύριας δίκης, το ασκούμενο εντός του κράτους μέλους προελεύσεως επάγγελμα δεν είναι νομοθετικώς κατοχυρωμένο στο κράτος μέλος αυτό, κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο δ΄, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 89/48, θα πρέπει να γίνει αναγωγή στις συνήθως ασκούμενες από τα μέλη του εν λόγω επαγγέλματος εντός του ιδίου κράτους μέλους επαγγελματικές δραστηριότητες.

37 Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης εκτιμήσεως, οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους υποδοχής οφείλουν να εξακριβώσουν αν η κατά το άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β΄, της οδηγίας 89/48 επαγγελματική πείρα έγκειται κυρίως σε πρακτική εξάσκηση συνδεόμενη με την αγορά εργασίας του οικείου επαγγέλματος.

38 Συναφώς, οι ασκηθείσες από τη Χ. Τόκη δραστηριότητες, όπως το εν γένει ερευνητικό έργο ή η επιβοήθηση, στο πλαίσιο των εργασιών τους, των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών, όπως αυτές έχουν περιγραφεί στη σκέψη 15 της παρούσας αποφάσεως, δεν μπορούν να εκληφθούν αυτές και μόνον ως πραγματική άσκηση του επαγγέλματος του μηχανικού περιβάλλοντος και, συνακόλουθα, ως επαγγελματική

πείρα η οποία πρέπει να ληφθεί υπόψη για τους σκοπούς του άρθρου 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β΄, της οδηγίας 89/48.

39 Αντιθέτως, θα μπορούσαν να αποτελέσουν μια υπ' αυτήν την έννοια άσκηση επαγγέλματος οι πραγματοποιηθείσες σε συνεργασία με ειδικευμένη ιδιωτική εταιρία εργασίες επί των αφορωσών την επεξεργασία των υγρών αποβλήτων τεχνολογιών, όπως οι περιγραφείσες στη σκέψη 15 της παρούσας αποφάσεως, υπό την προϋπόθεση, πάντως, ότι η ως άνω δραστηριότητα ασκήθηκε επί τουλάχιστον διετία κατά τρόπο σταθερό και τακτικό στο πλαίσιο εργασίας με πλήρη απασχόληση, όπερ εναπόκειται, ενδεχομένως, στις εθνικές αρχές να εξακριβώσουν.

40 Αν αποδειχθεί ότι η Χ. Τόκη άσκησε πράγματι το επάγγελμα της μηχανικού περιβάλλοντος στο Ηνωμένο Βασίλειο, θα πρέπει να προσδιοριστεί αν τούτο αποτελεί το ίδιο επάγγελμα με εκείνο, για την άσκηση του οποίου η αναιρεσείουσα της κύριας δίκης ζήτησε την έκδοση αδείας στην Ελλάδα. Στο πλαίσιο του εγκαθιδρυθέντος με το άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β΄, της οδηγίας 89/48 μηχανισμού αναγνωρίσεως, εναπόκειται στις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους αποδοχής να εξακριβώσουν αν αυτό ισχύει στην προκειμένη περίπτωση.

41 Όπως προκύπτει συναφώς από τη νομολογία του Δικαστηρίου, με τη χρησιμοποιούμενη στο άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α΄, της οδηγίας 89/48 έκφραση «το εν λόγω επάγγελμα» πρέπει να νοούνται επαγγέλματα τα οποία, τόσο στο κράτος προελεύσεως όσο και στο κράτος υποδοχής, είναι είτε όμοια ή ανάλογα, είτε, σε ορισμένες περιπτώσεις, απλώς ισοδύναμα, όσον αφορά τις δραστηριότητες τις οποίες αυτά καλύπτουν (απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 2006, C-330/03, Colegio de Ingenieros de Caminos, Canales y Puertos, Συλλογή 2006, σ. I-801, σκέψη 20). Όπως υπογράμμισε στο σημείο 75 των προτάσεών του ο γενικός εισαγγελέας, η ίδια ερμηνεία ισχύει για το άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β΄, της οδηγίας αυτής, διάταξη η οποία αφορά ρητώς την άσκηση του «οικείου επαγγέλματος».

42 Όπως προκύπτει από τις προηγηθείσες σκέψεις, στο δεύτερο ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι, για να μπορέσει να ληφθεί υπόψη, για τους σκοπούς του άρθρου 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β΄, της οδηγίας 89/48, η επαγγελματική πείρα, βάσει της οποίας ο αιτών δικαιολογεί αίτησή του προς λήψη της εγκρίσεως ασκήσεως ενός νομοθετικώς ρυθμιζόμενου εντός του κράτους μέλους υποδοχής επαγγέλματος, πρέπει να πληροί τις ακόλουθες τρεις προϋποθέσεις:

— η προβαλλόμενη πείρα πρέπει να έγκειται σε εργασία με πλήρη απασχόληση επί τουλάχιστον διετία κατά τη διάρκεια των δέκα προηγούμενων ετών·

— η εν λόγω εργασία πρέπει να συνίσταται στη σταθερή και τακτική άσκηση δέσμης επαγγελματικών δραστηριοτήτων οι οποίες προσιδιάζουν στο οικείο επάγγελμα εντός του κράτους μέλους προελεύσεως, χωρίς να απαιτείται η εν λόγω εργασία να καλύπτει το σύνολο των ως άνω δραστηριοτήτων, και

— το επάγγελμα, όπως αυτό ασκείται συνήθως εντός του κράτους μέλους προελεύσεως, πρέπει να είναι ισοδύναμο, ως προς τις δραστηριότητες τις οποίες αυτό καλύπτει, εκείνου για την άσκηση του οποίου ζητήθηκε άδεια εντός του κράτους μέλους υποδοχής.

Επί των δικαστικών εξόδων

43 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πέραν των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β΄, της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνωρίσεως των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαιδεύσεως που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διαρκείας τριών ετών, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2001/19/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 2001, έχει την έννοια ότι ο μηχανισμός αναγνωρίσεως τον οποίο αυτό προβλέπει εφαρμόζεται οσάκις το επίδικο επάγγελμα εμπίπτει, εντός του κράτους μέλους προελεύσεως, στο άρθρο 1, στοιχείο δ΄, δεύτερο εδάφιο, της ιδίας οδηγίας, ανεξαρτήτως του αν ο ενδιαφερόμενος είναι πλήρες ή μη μέλος της οικείας ενώσεως ή οργανώσεως.

2) Για να μπορέσει να ληφθεί υπόψη, για τους σκοπούς του άρθρου 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β΄, της οδηγίας 89/48, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2001/19, η επαγγελματική πείρα, βάσει της οποίας ο αιτών δικαιολογεί αίτησή του προς λήψη της εγκρίσεως ασκήσεως ενός νομοθετικώς ρυθμιζόμενου εντός του κράτους μέλους υποδοχής επαγγέλματος, πρέπει να πληροί τις ακόλουθες τρεις προϋποθέσεις:

— η προβαλλόμενη πείρα πρέπει να έγκειται σε εργασία με πλήρη απασχόληση επί τουλάχιστον διετία κατά τη διάρκεια των δέκα προηγούμενων ετών·

— η εν λόγω εργασία πρέπει να συνίσταται στη σταθερή και τακτική άσκηση δέσμης επαγγελματικών δραστηριοτήτων οι οποίες προσιδιάζουν στο οικείο επάγγελμα εντός του κράτους μέλους προελεύσεως, χωρίς να απαιτείται η εν λόγω εργασία να καλύπτει το σύνολο των ως άνω δραστηριοτήτων, και

— **το επάγγελμα, όπως αυτό ασκείται συνήθως εντός του κράτους μέλους προελεύσεως, πρέπει να είναι ισοδύναμο, ως προς τις δραστηριότητες τις οποίες αυτό καλύπτει, εκείνου για την άσκηση του οποίου ζητήθηκε άδεια εντός του κράτους μέλους υποδοχής.**

(υπογραφές)